

Szathmári István

A temetés

Uram, engem már eltemettek egyszer, lehet, hogy többször is, de én csak erről az egyről tudok, volt diákjaim osztálytalálkozót szerveztek, terveztek, megbízták az egyik osztálytársukat, kutasson fel, keressen meg, érdeklődjön felőlem, vájjon, ásson, merre vagyok, hogy meghívhassanak az eseményre, hogy ott legyek velük a régi tanteremben, majd az asztalnál a vidéki vendéglőben, a csicsás díszletek között, hogy emlékezzünk, igen, hozzuk, rugdossuk vissza a múltat, próbáljunk olyanok lenni, mint akkor voltunk, Istenem, sohase szerettem ezt a színjátékot, komoly nők, anyák, meglett férfiak bohóckodni kezdenek, emlékszik, emlékszik tanár úr, dehogy emlékszem, dehogy, hisz annyi minden történt az évek során, bele sem merek gondolni, uram, mennyi minden vitt, hozott, taszított, felemelt, a tenyerén hordozott, sötétbe, lucsokba dobott, vagy a csillagok felé, és akkor most jussanak eszembe az iskolai csínyek, a krétapor szippantása a kémiaszertárban, a kilázított székláb a sarokban, a diktátor képe a falon, ahogy állandóan néz, vizslat, elemez, az idegen himnusz, amelyre fel kellett állni fölakadt szemekkel, áhitattal az arcon, és kerülni az osztály közös tekintetét, a menekülés a szegénytől a kitért kapun, otthagyni mindent, csapot-papot, a kvázi ünnepet, a leereszkedő vállveregetést, a bűzös, mérgező levegőt, a gerincek állandó megroppanását, az elmosódó rúzt a mohó szájon, a baszatlan kolléganőket, a hegyekből idekerült, kurvázó matektanárt, a politikai megbízottat, aki kitaróan fente rám a fogát, a ronda, szőke nőt, óriás kontya már-már az égig ért, a hugyos nadrágú férjét, bűdös leheletével, kinek a gonoszsága már ép ésszel nem volt mérhető, az egész bagázst, de hát mégis ebből éltem, uram, ezekkel kellett lennem, ha akartam, ha nem. És most emlékezzünk, tanár úr, igen, kora reggel keltem azokban az időkben, az akkori asszony ilyenkor még aludt, jó dolga volt mellettem, hoztam a pénzt, és ő csak görögöket olvasott, hosszasan fésülte a haját a tükör előtt, míg én a padok között jártam, masíroztam, majd készültem, javítottam, dicsértem, vitakoztam, támogattam és undok voltam. Néha élveztem, hogy félnek tőlem, de nem tartott sokáig, utána bántam, bűnbocsánatért esedeztem, szégyelltem magam, fogadalmakat tettem, ígéreteket, és akkor mentem haza nagy disznóbőr táskámmal a kezemben, amit apámtól örököltem, az évek során teljesen szétesett, megkopott, mintha végleg kiszaladt volna belőle a disznó, mikor már nem cipeltem, egy volt diákom elkérte, csak tudnám, megvan-e még, később hallottam, Svédországba költözött, vajon a fjordok mentén zúzmarás, jeges lett a bőre, amit annyira szerettem én, sokszor simogattam rapancsos testét, megnyugtattam, igen, otthon hol volt kaja, hol nem, de hát szerelmes voltam, uram, nagyon, olykor kiszámíthatatlan módon, magamat is meglepve, igen, örültségeket csináltam, megmagyarázhatatlan dolgokat, és elhittem, hogy ez így jó, így kell ennek lenni, vigyorogtam és döntöttem az asszonyt, és ő is döntött engem, de aztán sokszor csak a görögök maradtak, meg a sör, ha komolyabb nem volt, úgy éreztem, kiadtak engem, hátat fordítottak, azonban nemsokára újból sütött a nap, perzselt, uram, annyira, hogy már én mondtam, elég, de nem volt megállás, tengereket láttunk, óceánokat, távoli földrészek zegzugaiban jártunk, az asszony

nevetett a napba, fehér hajókon néztem az eget, és amikor kiütött a háború, már itthon, észlelve félelmemet, mintegy szíven dőfésként mondta, engem, és ezt magára értette, nem visznek el, és valahova elnézett ekkor, én meg nem mertem utána nézni, úgy éreztem, először valóban komolyan, ez talán mégsem az az igazi, nem így kellene, igen, és ő erre még rátett egy-két lapáttal, pliszírozott szoknyában libegett velem kézen fogva a Kiserdő ösvényein, őszi idő volt, a fák véreztek vagy tomboltak a sárgában, a padokon ültek, azonban mégis találtunk egy üreset, hátunk mögött a rusztkus, zöldre festett kerekeskúttal, nem messze tőlünk teniszlabdák pattogtak a halványvörös salakon, szórakozott a város krémje, az erdő mögött, egészen közel, egyik nagynénim óriás udvara, tele mindenféle lommal, kacattal, még egy góré is rogyadozott rajta, csak úgy áradt belőle az egérszag, unokatestvérem, aki a nyári konyhában aludt a lestrapált, foltos kanapén, ha tehette, röptette a galambjait, közben jókat húzott a kövidinkából, néha engem is megkínált, igen, szóval ücsörögtünk a Kiserdő kopott padján, amikor hirtelen megszólalt a kedvesem, édesen és kedvesen, hogy én nem vagyok neki elég. És akkor, máig sem tudom miért, a kerek kútra néztem, fölpattantam és elkezdtem tekerni, tekerni, nyúzni, ütni, és csak úgy ömlött ki belőle a víz, habzott, a vályú megtelt és patakozott, folyt lefelé a minden színben pompázó, de már félig rohadt avar felé. Közben pattogtak a teniszlabdák, akárha a fűlemben játszottak volna, szinte elviselhetetlen volt a hang, a dobhártyám rezgett, mint a tamtambobok kecskebőrei, amiket kitartó, fekete, fűszoknyás, verejtékben úszó férfiak vernek a végkimerülésig.

És én csak tekertem a kereket, és már én voltam az extázisba esett, csapzott négeretek egyike.

Hazudnék, ha azt mondanám, minden átmenet nélkül esett meg, ami megeseett. Pár kórsa szó, egy meglepő mozdulat. De hát ki törődött vele, kit érdekelt.

És utána mentünk haza a Kiserdőből. Kézen fogva. De nagyon nem akartam megérkezni. Nagyon nem.

Valahogy kiürültek a szavak. Valami vészes csönd férközött közénk. De ment a robot, érkeztek a görög könyvek, közben már ott lövöldöztek majdnem az ablakunk alatt.

Még mindig hittem, visszafordul minden.

Egy másik országban hagytuk abba. Előtte azért még vertem az ablakot, rugdos-tam az ajtót, de egyik sem nyílt ki. Mintha be lettek volna szögezve örökre. Hatalmas ácsszögekkel.

Piciny lakásom lett a Csikágóban. Ismerős holmikkal tele. De mégis olyan volt, mint egy lakatlan sziget. És Péntek se volt sehol.

De azért nem hagytam magam. Olyan volt ez az egész, akár a hullámvasút. A gyomrom émelygett, hányás kerülgetett, bizonyos dolgokat kidobtam, másnap megkerestem őket, építettem, romboltam, martam, karmoltam. Magamat is. Meny-nyivel könnyebb lett volna üresnek lenni ott belül. Mentesen mindenféle kacattól, szálkától, rozsdás csavaroktól. Anyyira szerettem volna egyszerű ember lenni, uram, de anyyira. Széles mosollyal az arcomon télen, nyáron, szélben, hőségben. De hát nem ez adatott nekem. Másmilyennek születtem. Igen. Nem volt apelláta.

Egyik vasárnap lencsét ettem a borozóban, és belealudtam. Ekkor született meg bennem a döntés, épp azért is. Tudom, patetikusan hangzik, de valahogy mégis bejött. Legalábbis én így gondoltam.

Kapcsolatok éledtek fel, vagy egészen újak lettek, és azért jöttek a lányok, asszonyok is. Meg-megnyílt egy-két ajtó, ablak, és a szögeket már nem kerestem én. És ha szerencsém volt, csak úgy áramlott be a levegő. El-elcsodálkoztam azon, hát mégis van más világ. Mint amikor az ember sokáig kórházban fekszik, és utána kilép az utcára. Ilyen nincs, mondja, de mégis tíz körömmel kapaszkodik belé. Vakítja minden, ami más. Azonban a régit, a megszokottat nehezen felejtí az ember. Vagy talán túl gyorsan, hogy újból felbukkanjon.

Emlékszem, egyik haverommal strandoltam a tónál. Szürkén csillogott a víz. És egyszer csak nagyon hiányozni kezdett valami. Sebet égetett bennem. Hasra fordultam, a többit nem mondom el. Csak még azt, hogy a gyér fúvel benőtt földnek nagyon intenzív szaga volt.

A strand textílmentesként üzemelt. Szomjasak lettünk, bementünk az ott található kocsmába, és nagyon bántuk, hogy a pincérnő ruhában van. Pedig odakinn annyi pucér nő terpszkedett. És itt még majdnem sötét is volt.

Micsoda idők, uram. Ki tud elmenni rajtuk. Ki.

Reggelire sört ittam akkor. A másik strandon már terítették le a pokrócot a sokgyermekes családok. A szél elhozta hozzánk az öröm, az izgatottság zsváját. Kedvenc fürdővárosom öltözőkabinjai jutottak eszembe a gyerekkorból. Meggy-színük volt, akár a villamosnak. Pattogott le róluk a festék a hőségben. Látszottak a szálkás fa hullafoltjai. Kerestük a nyitva felejtett kabinokat, beosontunk, még ma is az orromban van az az édes, már-már bódító, szédítő illat. Ha szerencsénk volt, párok kerültek a szomszédos kabinokba. Öltöztek, vetkőztek, megesett, hogy más is történt. Lyukakat fúrtunk vagy tágitottunk. Utána mentünk le a lépcsőn, mindig az emeleti részen csatangoltunk, zúgott a fejünk, apró csillagok kergetőztek a szemünk előtt. Ez a jövő, gondoltuk. ez vár ránk, bizony, és olyan furcsának tűnt minden. A nádas felé vettük az irányt. Hallgatni a nagy barna susogást. Meg hogy nem messze innen, néha feldobja magát egy hal, és észleljük a csobbanás sejtelmes hangját. És akkor ott vagyok a Balaton partján. Vajon mi változott, mi.

Nem volt nád, nem volt csobbanás. De én azért voltam, és valami halvány cél is, igen. Mint valami délibáb. Ott vibrált előttem, de lehet, hogy csak én. Déli is, meg báb is. Valaki, valami kezében.

A pincérnő már nem volt aktuális. Tudtam, hamarosan másfelé leszek. A Keleti mellett paprikát vettem és paradicsomot. A lecsó szezonja, igen.

Lassan rólam is pattogni kezdett a festék. Újjal kellett befesteni a foltokat. És ez örömmel töltött el engem.

Egyik iskolámban minden reggel az asztalomon egy kifényesített alma várt. Sokáig nem tudtam, honnan, majd a hervatag arcú angoltanár nő megkérdezte, ízlik. Csodálkozva néztem rá, apám vidéken él, kertje van, motyogta zavartan, és lesütötte a szemét. Egy darabig nem volt alma, és ez nyugtalanított engem.

Hogy hányféle szakmabelivel dolgoztam, uram. Illetve hányféle tanárom volt. A kémiantanár nőt nem feledhetem, ahogy gőzölgő kémcsövek fölött bűvészkedett, miközben hullott le az arcáról a fehér púder, mintha csak kréta por lenne, vagy egy végtelenített hóesés. Száját vörös rúzzsal vontá be, és ha netán a ritkán besütő napba nézett, a látványtól megdermedt az osztály.

És akkor jött a hívás, tanár úr, maga még él. Épp lent voltam, uram. Orvosi vizsgálatokra készültem. Ez az ember tud valamit, gondoltam, netán hallott, megérzett

ezt-azt. Motyogni kezdtem, a meglepetéstől alig kaptam levegőt, sejtettem én, sőt biztos voltam benne, folytatta kedélyesen, majd lerakta a kagylót. Később tudtam meg, hogy mennyire kerestek engem, össze-vissza próbálkoztak, majd megbíztak valakit, mint már említettem, egy régen csinos lányt, igen, aki ma már többgyerekes anya, és aki olvasta valahol, látta, hogy én meghaltam, igen, nem is olyan régen, és akkor az osztály legcsendesebb fiúja, akiből, megdöbbenésemre, időközben lelkes lett, mindegyikük nevében megírta a búcsúbeszédet, a nekrológomat, amit el is küldtek nekem, hogy ők most elköszönnek tőlem, üzennek arra a másvilágra, szép, cikornyás dolgok voltak benne, uram, színezés, retusálás, ahogy ez lenni szokott, még a rablógyilkos is kirügyezik ilyenkor a koporsóban, a ravatalon, a gőzölgő virágok között, már-már szeretnivalóvá válik, ilyen ez a műfaj, igen, talán tanítottam is egykoron, és akkor olvasom a saját halálomat, nem az öröm érzése volt ez, de mégis néha röhögnöm kellett, mi is maradt meg belőlem bennük, nevettem, de azért valójában mégsem szórakoztatott, kihagytam volna ezt az egészet, igen, csak már nem lehetett. Legszívesebben belemásztam volna a szövegbe, gatyába rázva a mondatokat, pirossal húzva alá az égető hibákat, de nem tehettem, uram. Önmagam iránti tiszteletből. Na, meg a gyerekek miatt, akik azért tisztességesen eltemettek. Köszönet nekik. Igen.

Mohai V. Lajos

Azt szerettem, ha hullott az eső, elmosódtak a fények

FEJEZET EGY ÉLETRAJBÓL

Amikor Anyám utolsó napjához visszatérek, a múltó idő közelebb hozza a városi kórházat, közelebb, mint amikor az éjszakai lámpa fényében régi képeslapokat nézegetek, vagy föllapozom Barbarits Lajos híres könyvét, amelyet a két világháború között adtak ki Nagykanizsáról.

A nyomok egészen a Rózsa utcáig érnek, a kórházi épületek képét és az utcákat körülötte kiegészítem az emlékeimmel, közben egészen megfiatalodom, tudom, hogy Anyámhoz indulok.

A kórház nem esik messze a Rózsa utcától, részlegeit nyugalmas és szép parkban helyezték el, az épületeket még a kilencszázhuszas évek végén húzták föl a korábbi ispotály kibővítésével; déli kerítése a vasúti ároknál húzódott, az már a város széle. A hetvenes években egy szocialista stílusú hatemeletes épületet szúrtak a régi kórház testébe. A kórházat apró házak vették körül, az udvarokat vaslemezekből összehegesztett kapuk védték a kíváncsi tekintetek elől, én azonban beleselkedtem a réseken, azt szerettem, ha hullott az eső, elmosódtak a fények, és minden sejtelmessé változott. Néha becsuktam a szemem, néha kinyitottam. A Kórház utcában lakott Lici, harmadikos iskolatársam, akit, ha délutánosok voltunk, sokszor kísértem haza. Anyám fiatalasszonyként biciklivel azon az utcán járt dolgozni, amely sokáig a kórház